

Lokalne dziedzictwo – jak o nim opowiadać?

Szanowni Państwo,

broszura, którą trzymają Państwo w rękach, prezentuje skondensowaną wiedzę na temat organizacji wydarzeń w ramach Europejskich Dni Dziedzictwa (EDD). Przedstawiamy historię tej największej w Europie imprezy społeczno-kulturalnej, a także wiele wskazówek praktycznych, dzięki którym mogą się Państwo przekonać, że włączenie się do działania wcale nie musi być trudne. Kolejne rozdziały prezentują szerokie spektrum tematów, począwszy od zdefiniowania, czym jest dziedzictwo, poprzez jego interpretację (teoria Freemana Tildena), skończywszy na badaniu grupy odbiorców, definiowaniu jej i konstruowaniu wydarzenia zgodnie z jej potrzebami. Znajdą tu Państwo odpowiedzi, jak opowiadać o dziedzictwie w sposób atrakcyjny i ciekawy, a także jak przekuć najoryginalniejsze nawet pomysły w działanie. Na samym końcu przewodnika przedstawiamy inspirujące przykłady wydarzeń, które odbyły się w ramach EDD, oraz linki, z których mogą Państwo skorzystać w poszukiwaniu dalszych informacji. Owocnej lektury!

Bartosz Skalski

Dyrektor Narodowego Instytutu Dziedzictwa

Czym jest dziedzictwo?

Mogłoby się wydawać, że dziedzictwo kulturowe jest wszystkim tym, co zostało odziedziczone. Pod tym pojęciem rozumiemy jednak elementy przeszłości, które dana grupa (np. mieszkańcy regionu, miasta albo państwa, ale też grupa zawodowa, religijna itd.) uważa za istotne dla swojej tożsamości i warte zachowania z dzisiejszej perspektywy. Dziedzictwo dzielimy na materialne i niematerialne. Materialne pozostałości przeszłości to m.in. zabytki architektoniczne (np. drewniany kościół, dawna fabryka, pałac, dworzec kolejowy), przedmioty (np. wyposażenie kościoła, dawne instrumenty muzyczne) czy archiwalia (np. stare dokumenty, księgi parafialne). Niematerialne dziedzictwo to tradycje (np. procesja Bożego Ciała w Łowiczu, pochód Lajkonika), przekazy ustne, zwyczaje czy umiejętności związane z rzemiosłem (np. tradycja wytwarzania koronki koniakowskiej, regionalne tradycje tkackie).

Warto pamiętać, że **dziedzictwo jest nieustannym procesem** – wraz ze zmianą pokoleń lub społeczności zamieszkujących dany obszar elementy dziedzictwa lub wartości mu przypisywane mogą się zmieniać. Czasem przypominają o trudnej przeszłości, jak na przykład cmentarz będący śladem społeczności, której nie ma już na danym terenie w wyniku przesiedleń. Niektóre elementy przeszłości mogą utracić swoje znaczenie, a inne zyskać. Dziedzictwo jest zakorzenione w teraźniejszości – z jednej strony jest naszym łącznikiem z przeszłością, z drugiej strony stanowi **inspirację dla działań podejmowanych tu i teraz**.

Praca z dziedzictwem składa się z kilku etapów, tworzących powtarzalny cykl. Pierwszy to poznanie dziedzictwa, dla którego niezbędne jest zidentyfikowanie obiektów, praktyk czy zwyczajów, które są dla danej społeczności istotne. Zgodnie z myślą Freemana Tildena, jednego z najbardziej znanych metodyków popularyzacji wiedzy o przeszłości, poznanie dziedzictwa jest niezbędne, aby je docenić i dostrzec konieczność jego ochrony. Kolejnym etapem jest przypisywanie dziedzictwu znaczeń i wartości – emocjonalnych, społecznych czy historycznych. Wartość dziedzictwa jest wielowymiarowa i może być rozpatrywana z wielu perspektyw. Z perspektywy konserwatora lub urzędnika istotne będą zagadnienia związane z obiektywnymi wartościami artystycznymi, historycznymi czy ekonomicznymi. Członkowie lokalnej społeczności, animatorzy, edukatorzy czy osoby biorące udział w wydarzeniach Europejskich Dni Dziedzictwa będą mieć swoje punkty widzenia.

Dziedzictwo to nie tylko obiekty i zjawiska wpisane do urzędowych rejestrów i inwentarzy praktyk, ale również te miejsca, obiekty, postacie czy zjawiska, które dana społeczność uważa za wartościowe i fundamentalne dla siebie i swojej

Marianna Konopacka przy kołowrotku w Tatarach koło Kadzidla na Kurpiach, 1960–1970 r., archiwum fotograficzne Z. Siemaszki, Narodowe Archiwum Cyfrowe

tożsamości. Te dwa aspekty dziedzictwa nie wykluczają się, a mogą się uzupełniać. Oddolne zainteresowanie danym elementem może przyczynić się do otoczenia go ochroną instytucjonalną (np. poprzez wpisanie obiektu do ewidencji zabytków; zjawiska na Krajową Listę Dziedzictwa Niematerialnego czy przekazanie zbiorów do muzeum lub archiwum).

Ludzie postrzegają i definiują dziedzictwo na podstawie kryteriów wynikających ze swoich osobistych doświadczeń i historii społeczności, w których żyją. Ważną cechą dziedzictwa jest jego różnorodność, dlatego warto pytać odbiorców, co dany element dziedzictwa dla nich oznacza, pamiętać o odwoływaniu się do emocji i osobistych przeżyć oraz zachęcać do własnych interpretacji i prezentowania swojej perspektywy. **Dziedzictwo nie jest oczywiste.**

Europejskie Dni Dziedzictwa

Europejskie Dni Dziedzictwa to międzynarodowe święto zabytków, którego idea narodziła się w 1985 roku w Granadzie podczas II Konferencji Rady Europy. Polska jako jeden z pięćdziesięciu krajów włączyła się do akcji w 1993 roku. Myślą przewodnią tego święta jest **angażowanie europejskiej społeczności** w opiekę nad dziedzictwem kulturowym, prezentowanie jego różnorodności i wzmacnianie dialogu międzykulturowego.

Co roku, we wrześniu, w całej Europie miliony osób biorą udział w wydarzeniach zorganizowanych wokół dziedzictwa – poznają je, a tym samym dają wyraz swojego zainteresowania nim i troski o nie. Jednym z pomysłów na świętowanie jest prezentowanie szerszej publiczności obiektów, które na co dzień, z różnych powodów, są niedostępne.

Narodowy Instytut Dziedzictwa jest instytucją koordynującą Europejskie Dni Dziedzictwa w Polsce. Co roku EDD organizowane są pod innym hasłem przewodnim, które łączy wydarzenia w kraju. **W 2020 roku brzmi ono: „Moja droga”**, rok wcześniej – „Polski splot”, a w rocznicę odzyskania niepodległości przez Polskę – „Niepodległa dla wszystkich”. Hasła przewodnie dają przyszłym organizatorom szerokie możliwości interpretacji i proponowania różnorodnych działań, zarówno przez temat, jak i przez formę.

Dzięki wspólnym działaniom NID i sieci wojewódzkich koordynatorów, którzy lokalnie i regionalnie wspierają organizatorów EDD, co roku w Polsce odbywa się kilka tysięcy wydarzeń dla kilkuset tysięcy osób. Przez kilkanaście dni w połowie września organizowane są spacerowe spotkania, warsztaty, happeningi, pokazy filmów czy dyskusje. Zgodnie z założeniami udział we wszystkich przedsięwzięciach jest darmowy.

Decyzja o organizacji wydarzenia w ramach EDD jest oddolna, a organizatorami działań są muzea, które najczęściej mają pod opieką obiekty zabytkowe, a także lokalne ośrodki kultury, biblioteki, urzędy gmin, organizacje pozarządowe, parafie – podmioty, dla których popularyzacja lokalnego dziedzictwa jest ważna i które

Uroczystość zaślubin w Kadzidle na Kurpiach, 1953–1963 r., archiwum fotograficzne Z. Siemaszki, Narodowe Archiwum Cyfrowe

w ciekawy sposób chcą o nim opowiadać. Organizatorem EDD mogą być też właściciele np. zabytkowych domów, którzy chcieliby pokazać je innym, jako że **dziedzictwo nie jest tylko ich własnością, ale dobrem wspólnym**. Wydarzenie nie musi wiązać się z dużymi nakładami finansowymi i być spektakularne. Kluczem do atrakcyjności wydarzenia jest jego temat i forma. Odwoływanie się do emocji odbiorców i poruszanie istotnych dla nich zagadnień może znacząco przyczynić się do wzrostu świadomości i poczucia lokalnej tożsamości wśród mieszkańców.

Osobom i instytucjom zainteresowanym włączeniem się w organizację EDD polecamy zajrzeć na stronę: www.edd.nid.pl.

Warto myśleć o odbiorcach

O wspomnianym już Freemanie Tildenie można obecnie powiedzieć, że stał się guru edukacji o dziedzictwie. Wszystko za sprawą książki „Interpretacja dziedzictwa”. Przedstawił w niej swoje przemyślenia na temat sposobów pracy z ludźmi, którym chciał przybliżyć dziedzictwo kulturowe i przyrodnicze.

Tilden przez wiele lat pracował w amerykańskich parkach narodowych i próbował przekonywać ludzi do zaangażowania się w dbanie o dziedzictwo przyrodnicze. Jego doświadczenia dają się łatwo przełożyć na pracę z dziedzictwem kulturowym – zarówno zabytkami, jak i dziedzictwem niematerialnym.

Interpretacja dla Tildena jest próbą: „ukazania prawd kryjących się pod tym, co widoczne”. To różnorodne działania edukacyjne – dostosowane do potrzeb, zainteresowań, a także możliwości odbiorców. **Elementy dziedzictwa obudowane interesującą opowieścią pozwalają na nowo spojrzeć na przeszłość.** Interpretacja nie jest suchym przekazywaniem treści, ale intrygowaniem, zachęcaniem do samodzielnych poszukiwań, **łączeniem dziedzictwa z własnymi doświadczeniami**, bo przecież **istota dziedzictwa to jego zakotwiczenie we współczesność**. Jest też okazją do dzielenia się własnym zachwytem nad dziedzictwem, którym się opiekujemy. Bez wiary w wartość dziedzictwa nie przekonamy naszych odbiorców do tego, by i oni uznali je za cenne.

Jednym z warunków skutecznej interpretacji jest według Tildena nie tylko wiedza o przeszłości i wiara w wartość dziedzictwa, ale także sympatia dla ludzi. „Trzeba kochać tę pracę i swój temat, a także lubić ludzi” – pisał. Aby ułatwić działania interpretacyjne, Tilden określił własne zasady interpretacji dziedzictwa. Część z nich odnosi się do myślenia o sposobach przekazywania wiedzy, a część do uwzględniania perspektywy odbiorców.

- Ważne jest **empatyczne podejście** – myślenie o tym, kim są nasi odbiorcy, dlaczego nas odwiedzają, z jaką wiedzą i niewiedzą przychodzą, co ich interesuje.
- Łącząc odpowiedzi na te pytania z tą naszą wiedzą, możemy zaplanować takie działania, które pozwolą odbiorcom zbliżyć się do dziedzictwa, a także poczuć, że jest ono dla nich w jakimś **osobistym wymiarze** ważne.

Młodzi kvestarze przebrani za diabły podczas zbiórki pieniędzy dla dzieci bezrobotnych w Krakowie, 1938 r., Narodowe Archiwum Cyfrowe

- Prezentując dziedzictwo, warto odnosić się do **osobistych doświadczeń** odbiorców. Dając możliwość osobistego doświadczania dziedzictwa, pozwalamy nie tylko na tworzenie z nim indywidualnych relacji, ale też po prostu na jego rozumienie. Odbiorcy mogą je wtedy docenić i włączać się w jego ochronę.
- Należy też pamiętać o **różnych potrzebach i kompetencjach**, w tym dzieci młodszych, których wiedza, doświadczenia, wrażliwość i umiejętności są inne niż młodzieży czy dorosłych.
- Interpretacja służy prowokowaniu do samodzielnych poszukiwań, pokazuje zjawiska z różnych perspektyw. Nie narzuca jedynego słusznego sposobu myślenia. Przeciwnie – jest polifoniczna, czyli wielogłosowa. Warto więc tworzyć preteksty do zastanawiania się i samodzielnego odkrywania. Nie trzeba wszystkiego podawać wprost, ale **intrygować i zaciekawiać**.
- Interpretacja jest interdyscyplinarna – może czerpać z historii czy historii sztuki, ale także etnografii, językoznawstwa, geografii, biologii czy ekonomii. Można sięgać do starej prasy, archiwalnych map czy zdjęć z archiwów prywatnych. Stąd już blisko do koncepcji o złożoności zjawisk i życia człowieka. Dziedzictwo kulturowe i przyrodnicze są **związane z życiem człowieka jako całości** i w ten sposób warto o nich mówić.

Specyfika odbiorców

Odbiorcami działań edukacyjnych w zakresie dziedzictwa są niemal wszystkie grupy wiekowe i społeczne: dzieci na wyjazdach z rodzicami, wycieczki szkolne, seniorzy – samodzielnie lub w grupach zorganizowanych, mieszkańcy małych miejscowości i dużych miast. Jednak **jeśli tworzymy ofertę dla wszystkich, to tworzymy ją *de facto* dla nikogo**. Warto więc się zastanowić, kto będzie uczestniczył w naszych działaniach.

Każda osoba ma swoje preferencje i zainteresowania, i to one determinują jej zaangażowanie. Jednocześnie poszczególne grupy odbiorców mają cechy charakterystyczne, które wpływają na to, jak powinniśmy dobierać treści, formę działania czy sposób promocji.

Poniżej znajdziecie krótkie wskazówki odnośnie do pracy z różnymi grupami.

Dzieci

Kiedy planujemy pracę z dziećmi, musimy zacząć od precyzyjnego określenia grupy wiekowej. Inne zasady będziemy stosować w projektach angażujących 3-latkę, jeszcze inne, gdy włączamy 8-10-latkę. Warto też aranżować działania, które będą zapewniać poczucie bezpieczeństwa, dawać swobodę wypowiedzi i akceptacji. **Promocja projektu musi być skierowana do rodziców i opiekunów**, warto zatem skorzystać z pomocy szkoły czy innych placówek oświatowych.

Młodzież

Warto planować działania **nie „dla” a „z” młodzieżą**, pokazując uczestnikom kuchnię projektu, przechodząc wspólnie przez wszystkie jego etapy, by zobaczyli działanie jako proces. Szczególnie istotne dla tej grupy będą projekty angażujące, pozwalające na sprawczość i współdecydowanie, takie, które przekazują wiedzę nie w sposób podawczy, a praktyczny, odwołujące się do emocji i uznanych autorytetów.

Dorośli

Trzeba pamiętać, że dorośli to grupa niejednorodna, mająca bardzo różne zainteresowania. **warto więc eksperymentować** z tematami czy formami. Sprawdzą się np. wykład, warsztaty, w trakcie których można poznać innych i rozwinąć praktyczne umiejętności, pokaz filmu z dyskusją czy spacer. Możemy promować działania w mediach społecznościowych, grupach tematycznych lub przy okazji wydarzeń dla najmłodszych.

Dzieci przebrane za krasoludki podczas parady z okazji Święta Wiosny w Krakowie, 1935 r., Narodowe Archiwum Cyfrowe

Seniorzy

Niebezpieczną pułapką w planowaniu działań dla starszych osób jest traktowanie tej grupy w sposób przedmiotowy. Warto pamiętać, że seniorzy również mają swoje preferencje i zainteresowania, a dzięki wiedzy i doświadczeniu mogą wnieść cenny wkład, szczególnie jeśli pracujemy z lokalną historią lub wspomnieniami. **Aby zachęcić seniorów do udziału w wydarzeniu, warto postawić na kontakt bezpośredni**, np. poprzez zaproszenie osób zaangażowanych na uniwersytecie trzeciego wieku czy w lokalnym klubie seniora.

Osoby ze szczególnymi potrzebami

Musimy zdawać sobie sprawę, że wśród naszych odbiorców mogą znaleźć się osoby ze szczególnymi potrzebami. **Zwróćmy uwagę, czy warunki organizacyjne nie generują barier**, np. utrudnień architektonicznych dla osób z trudnościami w poruszaniu się, nie wytwarzają silnych bodźców dźwiękowych czy wizualnych, których odbiór może być problematyczny dla osób z niepełnosprawnością intelektualną. Pomyślmy też o osobach z niepełnosprawnością słuchu (np. zapewniając tłumacza polskiego języka migowego) czy wzroku (np. zapewniając audiodeskrypcję). Spróbujmy dowiedzieć się, np. przez formularz rejestracyjny, czego potrzebują nasi odbiorcy.

Migranci

Migranci coraz częściej pojawiają się w instytucjach kultury. Działanie skierowane do migrantów mieszkających w okolicy może pozwolić im lepiej poznać naszą historię i dziedzictwo, nawiązywać kontakty inne niż tylko zawodowe. Aby czuli się zaproszeni i mile widziani, afisze **warto przygotować w ich językach**.

Jak można mówić o dziedzictwie?

Na lokalne dziedzictwo składa się wiele elementów przeszłości – materialnych i niematerialnych. Planując wydarzenia i działania z nim związane, warto sięgać do różnorodnych tematów, aby każda osoba czy grupa znalazła coś ciekawego dla siebie, ale też by pokazać **wielowymiarowość dziedzictwa**. Lista zagadnień, o których można mówić, właściwie się nie kończy – dzięki temu możecie pokazać dziedzictwo i zabytki z innej, nowej i intrygującej perspektywy.

Dworce i dziedzictwo kolejowe mogą stanowić pretekst do opowieści o transporcie i jego historii. **Jak sto lat temu wyglądała podróż** na inny kontynent z małej miejscowości w Polsce? Dlaczego ludzie zadawali sobie trud, aby wyruszyć w daleką podróż w poszukiwaniu lepszego życia? Jak zmieniło się nasze miasto dzięki kolei? Nie zapominajmy też o pracownikach kolei, bez których przemieszczanie się nie byłoby możliwe. Jak wyglądało życie kolejarza? Jakie było znaczenie tego zawodu kiedyś, a jakie jest dziś? Kto zaprojektował dworzec kolejowy w mojej miejscowości i czy jest on w jakiś sposób wyjątkowy? Jak wyglądają dworce w innych miastach i miasteczkach w naszym regionie? Jaki styl architektoniczny prezentują?

Innym ciekawym przykładem związanym z architekturą są **układy urbanistyczne**, czyli miejskie lub wiejskie założenia przestrzenne, na które składają się pojedyncze budynki lub ich zespoły, zieleń, ulice lub sieci dróg. Przykładem takiego założenia jest Nowa Huta w Krakowie albo ulica Krakowskie Przedmieście w Warszawie, ale też wsie typu owalnica lub ulicówka. W ramach takiego wydarzenia można opowiedzieć o historii architektury, również w jej społecznym wymiarze, o wartościach społecznych i użytkowych towarzyszących projektowaniu osiedli czy o lokowaniu wsi.

Zastanów się, czy w Twoim najbliższym otoczeniu znajdują się jakieś działające lub nieczynne **zakłady przemysłowe** – np. fabryka porcelany albo włókiennicza, kopalnia, huta... Historia przemysłu to doskonały pretekst do tego, aby opowiedzieć o tym, jaki był wpływ przemysłu na rozwój miasta lub regionu i jaka jest jego sytuacja obecnie. Może warto przypomnieć jakieś postacie związane z takim zakładem – inżynierów, projektantów lub pracowników? Może ktoś z Twojej rodziny w nim pracował i mógłby o tym opowiedzieć? Kiedy planujesz wydarzenie, pamiętaj, by patrzeć na zjawiska możliwe szeroko i opowiadać o wszystkich aspektach z nim związanych, nawet jeśli są trudne.

Siuda Baba, regionalny zwyczaj wielkanocny w Wieliczce, 1935 r., Narodowe Archiwum Cyfrowe

Kolejnym inspirującym przykładem są działające dawniej i obecnie **uzdrowiska i letniska**. Może do Twojej miejscowości też przyjeżdżali lub przyjeżdżają kuracjusze? A jeśli tak, to może w przeszłości przyjeżdżał tu ktoś znany i np. w trakcie pobytu stworzył jakieś dzieło? Może sanatorium działa w budynku, który jest ciekawy? Albo słynęło z unikalnych metod leczenia?

Doskonałym źródłem wiedzy o przeszłości miejsca, również tej całkowicie zapomnianej, są **cmentarze**. Czy macie w swojej okolicy opuszczony stary cmentarz? Może być on okazją do opowieści o tym, kim byli mieszkańcy Waszej miejscowości i okaże się, że kiedyś miała zupełnie inny, wielokulturowy charakter. Wspólne sprzątnięcie cmentarza może być okazją do integracji, edukacji i wzięcia odpowiedzialności za wspólne dziedzictwo.

To tylko kilka tematów i zagadnień, które mogą pomóc Wam w spojrzeniu na lokalne dziedzictwo z szerszej perspektywy. Warto szukać inspiracji we własnych zainteresowaniach i pasjach. Może to być **historia kobiet, dziedzictwo przyrodnicze albo tradycje motoryzacyjne**. Także temat przewodni EDD może być inspiracją dla poszukiwania kierunków.

Jak zrobić wydarzenie?

Odbiorcy

Kogo chcesz zaprosić do udziału w swoim wydarzeniu? Młodzież? Dzieci? Harcerzy? Rodziców z dziećmi? Seniorów? Strażaków? Koło Gospodyń Wiejskich? Turystów? Pracowników lokalnego zakładu przemysłowego w weekend? A może wiernych po mszy?

Element dziedzictwa

Zastanów się, co chcesz pokazać czy przedstawić uczestnikom wydarzenia. Jaki element dziedzictwa materialnego lub niematerialnego chcesz im przybliżyć? Dlaczego wybierasz właśnie to?

Szczegółowa tematyka

Jeśli będzie to lokalny zabytkowy kościół, to na jakich zagadnieniach w jego historii chcesz się skupić? A może wydarzenie poświęcisz jego architekturze i detalom? Może ikonografii świętych przedstawionych na malowidłach? Wyposażenie, czyli tzw. zabytki ruchome, także mogą być punktem wyjścia do ciekawej opowieści. Wydarzenie można poświęcić również dziedzictwu niematerialnemu, np. tradycjom i zwyczajom związanym obrzędowością. Interesująca może też być historia parafii, księży i jej członków, konserwacji kościoła czy poznawanie ksiąg parafialnych. Ciekawa będzie także opowieść o historii miejscowości opowiedziana przez pryzmat historii budynku czy dziejów różnych grup religijnych w miejscowości, regionie czy okolicy. Można też pokazać zwierzęta lub roślinność w kościele i wokół niego.

Zasoby

Co masz do dyspozycji? Może znasz osoby, które ciekawie opowiadają? Może ktoś wyjątkowo zgodzi się pokazać jakieś ciekawe dokumenty albo obiekty? Może znasz kogoś, kto ma specjalistyczną wiedzę, którą może się podzielić? Warto także sprawdzić, czy i kiedy obiekt jest dostępny. Jakie są uwarunkowania prawne niezbędne do organizacji wydarzenia? Czy potrzebne są dodatkowe środki finansowe na działanie? Może specjalne wyposażenie lub sprzęt (np. nagłośnienie, namiot, lornetka, materiały na warsztaty)?

Forma wydarzenia

Jak będzie przebiegało wydarzenie? Czy to będzie nocne zwiedzanie z latarkami? A może wyjątkowy piknik z udziałem kogoś, kto pięknie i ciekawie opowiada, ze starannie wybranymi potrawami i napojami, w szczególnym miejscu, które nabierze nowego znaczenia? A może zabawa w „poszukiwaczy skarbów”? Warsztaty modelarskie, genealogiczne lub rzeźbiarskie z wykonywaniem detali architektonicznych? Rajd rowerowy? Gra terenowa lub quest?

Miejsce i czas

Przy ustalaniu miejsca i czasu wydarzenia uwzględnij takie sprawy jak: dni wolne, przewidywaną pogodę, dyspozycyjność potencjalnych uczestników, lokalny transport (lub jego brak). Zastanów się, czy grupa docelowa, dla której chcesz zorganizować przedsięwzięcie, będzie realnie mogła wziąć w nim udział. Uwzględnij jej zainteresowania, zobowiązania i możliwości.

Sprawdzanie

Kiedy całe wydarzenie będzie już wstępnie zaplanowane, zapytaj potencjalnych uczestników o opinię. Czy czas i forma są dla nich odpowiednie? Czy tematyka jest ciekawa? Czy i w jaki sposób można je zmodyfikować, aby lepiej odpowiadało ich potrzebom?

Promocja

Postaraj się o jak najlepszą promocję wydarzenia, dostosowaną do grupy odbiorców. Może wystarczą plakaty powieszone w szkole i rozmowa z nauczycielami, może ksiądz z ambony zaprosi ludzi do udziału, może lokalna gazeta umieści ogłoszenie, a może najlepsza okaże się poczta pantoflowa lub Facebook. Pamiętaj o osobach ze specjalnymi potrzebami.

Realizacja

Czas działać! Zorganizuj wydarzenie. Bądź też przygotowany na niespodziewane sytuacje – zmianę pogody czy awarię sprzętu. Zawsze może przytrafić się coś niespodziewanego, więc warto być nieco elastycznym.

Podsumowanie

Na koniec możesz zapytać uczestników, co im się podobało, a co sugerowałoby poprawić. Pamiętaj, by podziękować wszystkim, którzy pomogli w organizacji. A może uczestnicy chcieliby dostać np. dyplomy albo zaświadczenia o udziale?

Inspiracje dla wydarzeń

Święto szlaku TeH2O – Techofest

W Bydgoszczy jest wiele zabytków poniemieckich stanowiących dziedzictwo przemysłowe, które stały się inspiracją do stworzenia jedyne w swoim rodzaju szlaku tematycznego o nazwie „Szlak Wody i Przemysłu TeH2O”. Szlak łączy piętnaście miejsc związanych z wodą, rzemieślnikami i ich historiami. W 2018 roku w ramach EDD Muzeum Okręgowe w Bydgoszczy i Miejskie Centrum Kultury w Bydgoszczy zorganizowały Święto Szlaku i udostępniły jednocześnie wszystkie jego elementy, proponując w nich tematyczne wydarzenia. Zwiedzający mogli wziąć udział w warsztatach, zorganizowanym zwiedzaniu, grze miejskiej, posłuchać o roli spichlerzy, znaczeniu rzeki dla rozwoju miasta i poznać szyperskie zwyczaje.

Heklowanie na polanie – Fundacja Koronki Koniakowskiej

Heklowanie – tak na szydełkowanie mówi się w Koniakowie na Śląsku Cieszyńskim. To wokół heklowania i koronki koniakowskiej skupiają się działania na rzecz lokalnego dziedzictwa. W ramach EDD 2019 Fundacja Koronki Koniakowskiej zorganizowała happening koronczarski na łące. Wybór miejsca nie był przypadkowy, bo roślinność i kwiaty są inspiracją koniakowskich wzorów. Wydarzeniu towarzyszyły wykłady i warsztaty rękodzielnicze, podczas których można było poznać technikę szydełkowania, a także beskidzkiego haftu krzyżkowego czy obróbki wełny.

Babskie godki o robocie we werkach – Fundacja Dobra Wola

Nawet z pozoru oczywisty temat można przedstawić z nowej perspektywy. Przemysł kojarzony jest na ogół jako męska domena, ale Fundacja Dobra Wola z Cieszyna postanowiła przyrzeć się roli kobiet w rewolucji przemysłowej na Śląsku Cieszyńskim. Po pierwszej wojnie światowej, z powodu poboru mężczyzn do wojny, wiele kobiet podejmowało pracę w fabrykach i zakładach przemysłu lekkiego i ciężkiego. Dziś już mało kto o tym pamięta. Autorki filmu „Żywobyci przy granicy. Babskie godki o robocie we werkach” zorganizowały jego pokaz połączony z dyskusją, w trakcie którego przedstawiły opowieści kobiet pracujących w zakładach przemysłowych kilkadziesiąt lat temu, ale i współcześnie, po obu stronach granicy.

Brda w pobliżu Mostu Bernardyńskiego w Bydgoszczy, 1935 r., Archiwum Państwowe w Bydgoszczy

Wspólna historia – wspólne dziedzictwo. Domy polskich i żydowskich mieszkańców Tykocina

W Tykocinie stare drewniane domy stały się pretekstem do opowieści o burzliwych losach miasteczka – wspólnego życia Polaków i Żydów, jego rozpadu i wojennej Zagłady. W ramach wydarzenia zorganizowano zwiedzanie drewnianych domów będących materialnym nośnikiem pamięci o mieszkańcach Tykocina. Na odwiedzanym Szlaku Architektury Drewnianej znajduje się m.in. budynek dawnej olejarni prowadzonej przed wojną przez żydowską rodzinę, a po wojnie zamieszany przez Polaków. Drugim elementem wydarzenia była wystawa prezentująca niezwykle i dramatyczne historie dawnych tykocinian.

Polecamy

Strona internetowa poświęcona EDD: www.edd.nid.pl

Europejskie Dni Dziedzictwa na Facebooku

Strona internetowa poświęcona edukacji o dziedzictwie: www.edu.nid.pl

Wirtualna baza informacji o polskich zabytkach: www.zabytek.pl

Polecamy publikacje

(większość jest dostępna bezpłatnie w wersji elektronicznej w internecie):

- Raport „Badanie segmentacyjne uczestników kultury”, wyd. Muzeum Historii Polski, Muzeum Historii Żydów Polskich POLIN, Narodowy Instytut Fryderyka Chopina/Smartscope, 2017.
- Joanna Hajduk, Łucja Piekarska-Duraj, Piotr Idziak, Sebastian Wacłęga, „Globalne muzeum w lokalnym świecie”, wyd. Małopolski Instytut Kultury, Kraków 2013.
- Freeman Tilden, „Interpretacja dziedzictwa”, wyd. Brama Poznania, Poznań 2019.
- Raport „Punkty styczne: między kulturą a praktyką (nie)uczestnictwa”, wyd. Instytut Kultury Miejskiej, Gdańsk 2014.
- Katarzyna Zarzycka, „Rozgryźć dziedzictwo – podręcznik dobrych praktyk upowszechniania dziedzictwa i edukacji o dziedzictwie kulturowym”, wyd. Narodowy Instytut Dziedzictwa, Warszawa 2016.

Opracowanie: Federacja Mazowia

Tekst: Anna Czyżewska, Agnieszka Gajc i Paulina Kobza

Korekta: Ewa Pietraszek

Projekt graficzny i skład: Karolina Kotowska

© Narodowy Instytut Dziedzictwa, 2020

zdjęcie na okładce: dziewczynki w wiankach podczas parady z okazji Święta Wiosny w Krakowie, 1934 r.,
Narodowe Archiwum Cyfrowe

EUROPEJSKIE DNI DZIEDZICTWA

Koordynator ogólnopolski:

Sfinansowano ze środków Ministra Kultury
i Dziedzictwa Narodowego w ramach
Programu Wieloletniego NIEPODLEGŁA
na lata 2017-2022

Narodowy
Instytut
Dziedzictwa

niepodległa

**Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego.**